

Tâm Tình Tây Bắc Seattle: Tháng 6 và Tháng 7, 2018

Tháng Sáu mọi nơi trên nước Mỹ từ Đông sang Tây, từ Bắc xuống Nam nóng điên lên, trong khi đó xứ Seattle ban đêm khí hậu mới vừa đủ ấm để lan của tôi được chuyển từ trong nhà ra vườn. Năm nào cũng thế, lúc này là lúc tôi có dịp ngậm ngùi lặng lẽ kiểm điểm lại mùa Đông vừa rồi tôi đã a tòng với cái lạnh để giết mất bao nhiêu giò lan.

Đau đớn nhất là sáu bụi *Dendrobium kingianum*, chết tập thể cả sáu bụi với đủ cả hình dạng, đó là chưa kể mấy chục cây nhỏ gỡ từ keikis ra rồi gắn trên gỗ để dành làm quà cho những khách đến thăm vườn. Sáu bụi lớn, bụi thì bỏ trong giỏ ni lông có mắt cá lớn, cây nhỏ cũng đã nẩy ra

um tùm tùm thành chậu không cần được, bụi thì gồm nhiều cây được gắn vào mảnh gỗ lũa dài gần một mét, rễ đã ra chằng chịt. Thế mà chỉ vì nghĩ loại này dễ nuôi và chịu lạnh được dưới 32 độ F, nên đã để ngoài trời mấy tháng lạnh, lúc trời ấm lên, ra vườn, nhìn thấy đám lan chết này thì tôi thấy chóng mặt. Đất Trời như đang sụp đổ, vài ngày sau thì đành phải uể oải đi dọn dẹp, thu nhặt những cành còn xanh, rồi dồn lại cho vào một cái giỏ, bắt đầu tưới nước sần sốc lại, vừa làm vừa tiếc những cây lan đến đứt ruột ra mà không dám than với ai, lâu

lâu chỉ biết buông tiếng thở dài.

Cây *Pleurothallis grobyi*, thuộc loại lan tí hon, dễ trồng nhất trong các loại lan, rất hợp với khí hậu lạnh lạnh của Seattle này. Tưới nhiều tưới ít gì vẫn phờn phơ ra lá ra hoa đều đều, từ một nhúm bằng quả chanh lúc mới mua, trồng vài năm đã thành một bụi tròn nhỏ như quả cam, tôi quý lắm, nâng niu nhìn ngắm mỗi ngày. Thế mà cuối mùa Thu năm ngoái, lúc di chuyển lan từ vườn vào trong greenhouse, vô ý thế nào lại làm rơi giò lan nhỏ vào trong chỗ hóc hiểm nằm giữa những chậu quỳnh, rồi quên đi mất là mình có cây lan này trong đời. Đến mùa ấm, mang lan ra ngoài, quét tước moi mọc dưới sàn greenhouse mới nhặt được giò lan đã khô cằn, rụng hết không còn một chiếc lá. Chỉ biết đăm đăm nhìn giò lan chết, bụng làm dạ chịu, than thở với ai bây giờ.

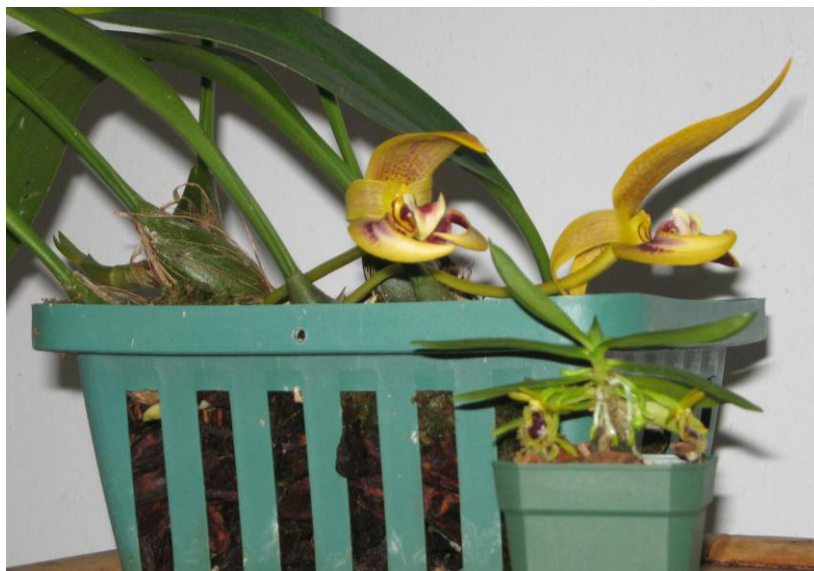
Cây *Seidenfalenia mitrata* thuộc loại lan hiếm, muốn lâu lắm mà tìm không ở đâu có bán, cuối cùng thấy ở Gines's Orchids, phải ra sức năn nỉ mãi mới mua được. Lúc mua ông ta đã không muốn bán vì nói là cây đang muốn bệnh, không được tốt, tôi đã hứa là sẽ chăm sóc nó thật đàng hoàng. Lời hứa cũng giữ được ba năm, hai cây lan cũng chiều lòng chủ, thi nhau thoi thóp sống, cho đến tận mùa Đông năm ngoái thì sức tàn lực kiệt, trời ấm lên chủ nhìn lại thì cây chỉ còn trơ những cành không lá.

[Flickr.com](#)

Cây *Bulbophyllum dearei* mua của Tropical Orchid Farm, lá to dày, xanh đậm và láng bóng, hoa tuyệt đẹp, màu vàng có những cái vệt dài màu đỏ, hoa nở dưới gốc, năm nào tháng Bảy cũng ra được hai đến ba cái hoa. Cây không được xum xuê bằng những cây *Bulbophyllums* khác nhưng mỗi năm cũng ra được thêm một cái lá. Chịu lạnh cũng giỏi vì sáu năm trường chưa khi nào được mang vào trong sunroom có máy sưởi, chỉ âm thầm nằm ở trong một góc của cái greenhouse, vậy mà mùa Đông vừa rồi chắc là vì sức chịu đựng có hạn, không kham nổi cái lạnh, héo hon dần, đến lúc có thì giờ đi dọn dẹp, đụng đến thì không còn lại gì để cứu vãn được nữa.

Cây lan tí hon *Haeraella retrocalla* xinh xắn, nở hoa triền miên, bày ở trong bếp mà mùi cá kho,

mùi thịt kho nước dừa, mùi bún thịt bò xào, mùi canh chua vẫn không át được hương của hoa. Hoa thì rất nhỏ, nhưng khi hoa nở, buổi sáng bước vào bếp là đã nghe thoang thoang hương lan tinh khiết tỏa ra. Khách đến nhà đứng chơi trong bếp, ai cũng phải trầm trồ, mê quá tôi đã tìm mua thêm, hỏi nhiều chỗ rồi mà không có. Quý giá như thế mà năm ngoái khi dọn bếp, mang đỡ ra ngoài sunroom, xao nhãng mấy tuần quên tưới, thế là xong.

Cây *Eria convallaroides* mười hai năm trước, cô Kim lên thăm, trước khi đi cô ra Art Stones tìm được cây này, quý lắm gói ghém nâng niu mang lên cho bạn. Chăm sóc được đến giờ, dù không hợp khí hậu trên này lắm. Năm ngoái để trong sunroom, đúng cái góc cửa sổ có miếng kính bị vỡ, khí lạnh len vào giết cây lan từ gốc trở lên, lúc khám phá ra là cây đã khô từ rễ đến ngọn, vừa buồn vừa tiếc. Cây này mua không khó, nhưng quý ở chỗ mỗi lần thấy giò lan lại nhớ đến cô Kim, nhớ đến hai chục năm vui vẻ hai chị em làm việc chung với nhau, từ lúc cô Kim còn đọc

thân cho đến khi hai cháu gái nhỏ đã đi học đại học. Chuyện sách vở văn chương âm nhạc được hai chị em rỉ rả suốt một ngày dài làm việc mà không biết chán và còn biết bao nhiêu là những kỷ niệm vui trong khoảng thời gian ấy nữa.

Thế là suốt tháng Sáu, vừa mang lan ra vườn, vừa dọn dẹp, lòng vừa nặng trĩu thương tiếc những cây lan vẫn sống, vừa trách thời tiết, vừa trách chính mình vô ý, chênh mảng giết đi biết bao nhiêu là lan quý, tính ra hơn hai chục cây chứ không chỉ vài cây như những năm về trước.

Đến tháng Bảy thì niềm vui đã trở lại, chị Thảo lên nghỉ mát được hơn một tháng. Có thêm người chăm sóc, những cây lan còn lại trong vườn được tưới sáng, tưới trưa, tưới chiều.

Sáng nào cũng thế, sau một bữa ăn điểm tâm đầy đủ, thường là cơm cá kho ăn với rau xào, món cá kho thì chúng tôi thích nhất, cá kho tộ, cá kho củ riềng, rồi chán cá kho mới đến món xôi lạc với muối mè, bún riêu, Lạp Bò ăn với xôi trắng ... chúng tôi ăn sáng kiểu người nhà quê, ăn thật no để lấy sức ra đồng làm việc. Ăn xong là hai chị em tôi ra vườn, tôi mang theo cốc trà đá to, chị Thảo thì thông thả cầm cốc trà nóng. Chị Thảo đi tìm những cây lan cần thay chậu, cần cắt lá úa cành khô, mỗi ngày chị chỉ cần săn sóc khoảng mười cây lan như vậy là sau một tuần vườn lan của tôi trông khác hẳn, cây nào cũng trông mạnh khỏe, lá xanh ngan ngát, màu vàng nâu không còn thấy. Tôi thì lo đi pha nước, tuần thì pha với B1, tuần thì với Miracle Gro, tuần thì với Super Thrive, xong rồi tưới từng cây một. Tôi có cái thú rất mất thì giờ là tưới từng cây lan một, trước hết là cầm cây lan lên ngắm xem có nảy ra được cái hoa, cái cành, cái lá nào không, rồi mới chịu tưới. Tôi với chị Thảo người nào việc này nhưng không phải là để nhau yên, khi thấy cây lan lớn hay ra cây con, ra nụ hoa là đứa này phải xách đến chỗ đứa kia đang làm việc chỉ cho nhau xem.

Orchidstalk forum

Có một buổi sáng tôi pha thuốc Miracle Gro vào cái chậu lớn, rồi bắt đầu tưới, đầu tiên vớ ngay được cây *Dendrobium moschatum* cả năm nay ề ọệt, ngờ đầu mùa Hạ ầm áp làm dưới gốc nhú lên một cây con. Mừng quá đi tới chỉ cho chị Thảo xem, ngắm nghía làm sao chị lại khám ra trên những cành dài gần một mét, bao nhiêu là đọt non tím ngắt nẩy ra. Hai chị em không biết là hoa hay là keiki, nhưng dù hoa hay keikis gì cũng đủ thấy vui.

Đặng Hoàng Mai

Cái việc cắt cành khô lá úa, làm sạch sẽ cho lan của chị Thảo tôi thích lắm, vì tôi đâu có thì giờ làm cái việc tỉ mỉ này. Nhưng lần này cũng vì chị tỉ mỉ quá mà giò lan *Appendicula elegans* của tôi mắc nạn. Cây lan này tôi có được bấy năm nay rồi, lan nhỏ trông thanh nhã y như tên gọi, lá li ti đối nhau, hoa trắng bé bằng hạt gạo, nhưng mà lại có đặc tính quý giá là nở hoa quanh năm suốt tháng. Từ lúc có cây này, lúc nào tôi thấy giò lan là thấy có hoa nở. Những đóa hoa cứ tiếp tục mọc lai rai ra từ những cành khô đã có từ bao nhiêu năm nay, tuy không nhiều nhưng lúc nào nhìn vào cũng thấy hoa. Trông những cành khô này chia ra từ đám lá xanh tươi, ai không biết thì thấy ngứa mắt, tôi thì không vì là chủ cây lan, tôi biết từ những cành này đã, đang và sẽ rải rác đâm ra những đóa hoa trắng xinh xắn thanh khiết.

Hôm đó cùng với chị Thảo ra vườn, tôi sửa soạn chậu nước lớn để tưới, tôi cầm giò lan *Appendicula elegans* lên, sửa soạn dội nước, sao thấy giò lan hôm nay trông gọn gàng sạch sẽ như cô con gái nhỏ mới được mẹ đưa ra tiệm cắt tóc. Chết rồi, chị Thảo đã cắt hết sạch những cành khô, thành ra không thấy còn một cái hoa trắng nào hết, giò lan chỉ còn một màu xanh tươi mát. Nhớ mấy năm trước tôi đã một lần cứu được giò lan thoát khỏi sự “khủng bố” này, vì trước khi làm chị Thảo có hỏi để chị cắt những cành khô, tôi đã giật thót mình cản lại và có giải thích là thấy khô khan và xấu xí như thế nhưng hoa sẽ tiếp tục ra từ những cành khô này. Chắc lâu ngày chị Thảo quên nên mới ra sự tình này, thế mới có chuyện mà nói. Hy vọng là sau vài tuần may ra có sự kích thích của cắt xén, giò lan sẽ nảy ra những cành hoa mới, mạnh mẽ và tươi trẻ hơn.

Chỉ có sự xui xẻo đó xảy ra cho cây *Appendicula elegans* thôi, còn những cây lan còn lại thì tốt không thể tả được nhờ sự hiện diện của chị Thảo. Đám *Dendrobium nobile* ra cây con tứ tung, những cành dài đã có sẵn rồi thì nhau vươn lên đón cái ẩm của mùa Hạ. Cả hai chục cây *Dendrobium nobile* cành dài cả thước thì nhau tăng trưởng vùn vụt như vậy cũng đã chiếm mất một khoảng vườn rộng.

Bộ sưu tập *Dendrobium subclausum* của tôi nhờ nước tưới của chị Thảo cũng xanh tươi hết cỡ, cây con nảy ra không đếm được từ cành, những chùm nụ hoa thì nứt ra từ những cành già đã rụng hết lá, khô khan. Nhìn thấy lan tốt vậy chung quanh mình như vậy tôi chỉ muốn đi mua thêm, nhưng lại nghĩ đến cái vất vả của mùa Đông lan phải chen chúc nhau chật chội, tưới tắm khó khăn, chưa kể để sự chênh lệch làm chết oan lan thì tôi mới chùn tay lại.

Tốt nhất là đám vũ nữ tí hon *Tolumnia*, lan này cắm ky tưới vào buổi tối, bác nào không biết đại đột tưới buổi tối là không thể nào giữ được cây lan khỏi bệnh khỏi chết, nay được chị Thảo buổi sáng trong chờ tôi sửa soạn ăn sáng đã tưới cho từ lúc còn tinh sương, rễ con chẳng chịt dài ra quần vào chậu, màu xanh mạ non của rễ lan sau khi được tưới nước trông mát mắt quá. Ngon lành nhất là bụi *Tolumnia sylvestris* ra bốn cành hoa tím hồng, hoa tươi khoe sắc cả hơn một tháng chưa tàn.

Orchids Wiki

Giò lan nhỏ *Dendrobium dichaeoides* nhỏ ơi là nhỏ, chăm sóc khó vì phải tưới mỗi ngày, tưởng chết mấy lần rồi mà đến mùa này đã khám phá ra ở đầu cành nhú ra mấy cái nụ tím li ti, hôm sau lại thấy đầu cành khác có nụ nữa nhú ra. Tính đến hôm nay là đã được bốn chùm hoa, phải nâng lên gần mắt mới nhìn thấy rõ, thế cho nên lúc nào trong vườn lan cũng phải để một cái kính lúp, để giúp đỡ chủ nhân vào những trường hợp này.

Còn nhiều giò lan nở lấm lấm như giò *Dendrobium sanderæ* mang những chùm hoa trắng, lưỡi hoa màu xanh nhạt, nở mãi không chịu tàn. Giò *Stenocoryne aureo-fulva* cho một cành bốn nụ hoa màu cam rực rỡ nổi bật lên đám lá xanh. Trúc Mạnh thì càng tưới thì keikis cứ thi nhau mọc ra. Chị Thảo cứ trầm trồ sao mà lan vườn này tốt như vậy, tôi bảo:

“Chưa đâu, tháng Chín lan mới tốt hết cỡ, vì tháng này là lúc trời mát dần xuống, năm nào cũng thế, tháng

Chín cây cối và lan trong vườn tốt hơn cả mùa Xuân. Nhờ đó người và lan mới có sức để đương đầu với mùa Đông lạnh lẽo.”

Xin hẹn và hy vọng gặp lại các bạn trong Tâm Tình Tây Bắc Seattle Tháng Tám 2018.

Phạm Hảo